

MIGRACE ČECHŮ DO BULHARSKA - TZV. „ČESKÁ INVAZE“

Klára Strohsová

*Katedra antropologie, Filozofická fakulta, Západočeská univerzita v Plzni;
strohsova@gmail.com*

Migration of Czechs to Bulgaria: the so-called “czech invasion”

Abstract—This article is focused on Czech migration to Bulgaria particularly between years 1878 (after the liberation of Bulgaria from under Turkish domination) and 1918 (when most of the migrants from Bulgaria rather returned to the newly established Czechoslovakia). The Czech migration in this period is referred as „Czech culture occupation“ or „Czech invasion“. The migrants who were mostly economically motivated to come and build the newly created states - built infrastructure, founded new research and art institutions, built government (judiciary, education, etc.), helped revive cultural, scientific, political and economic life in Bulgaria.

Key Words—migration, Czech-Bulgarian, „Czech culture occupation“

TATO studie se snaží přinést krátký historický přehled o migraci Čechů, resp. Čechoslováků na území dnešního Bulharska, a to v souvislostech historicko-politických, ekonomických a kulturních. Přináší tak krátký antropologicko-historický pohled na to, za jakých okolností, v jaké době a za jakých podmínek migrovali lidé z českých zemí na území dnešního Bulharska. I když je tento fenomén migračních vln znám především na bulharském území – neboť v mysli Bulharů je živ stále a zřejmě není Bulhara, který by o Čechách v Bulharsku nikdy neslyšel – nelze ho zanedbávat ani na poli českém.

Migraci či migrační vlnu si pro tuto studii lze definovat jako časově více či méně ohraničený proces přesunu lidí mezi prostory určenými státními hranicemi. Pokud hovoříme o Čechách v Bulharsku, je potřeba specifikovat, za jakých okolností a v jaké časové éře Češi do Bulharska migrovali, jaké byly jejich motivace a zda je možné tyto motivace vystopovat.

Lze s jistotou říci, že migrace Čechů do Bulharska oscillovala v určitých etapách a lze tak hovořit o nepochybně významných migračních vlnách. Pro přehlednost studie si migraci Čechů do Bulharska rozdělíme do tří migračních vln. První vlna proběhla ještě za doby turecké nadvlády, tedy mezi Habsburskou monarchií a Osmanskou říší před rokem 1878. Druhá vlna migrantů přichází po roce 1878, tedy po osvobození Bulharska zpod turecké nadvlády, kdy do nově vzniklého státu přichází vlna českých migrantů, jejichž působení je často označováno jako „česká kulturní okupace“ či „česká invaze“ – tomuto oddílu budeme

věnovat největší pozornost. O třetí vlně migrantů lze hovořit jako o vlně druhotné emigrace českých zemědělců a rolníků z území dnešního Rumunska kolem roku 1900.

PRVNÍ VLNA ČECHŮ V DOBĚ TURECKÉ NADVLÁDY

První větší vlna Čechů do Bulharska, resp. na území dnešního Bulharska, probíhala ještě za turecké nadvlády, tj. od 50. do 80. let 19. století, kdy do Bulharska přesídlilo několik gymnaziálních profesorů a také inženýrů na pomoc výstavbě železničních tratí v tehdejší Osmanské říši. „Nejznámějšími Čechy, kteří působili v Bulharsku na sklonku turecké nadvlády, byli inženýři Jiří Prošek, Antonín Pelc, Antonín Svoboda, Ježek a další“ (Amort et al. 1980: 100). V této době migrovali z habsburské monarchie za prací nejen čeští odborníci, ale také pracovníci polské, slovenské či ukrajinské národnosti. Druhá polovina 19. století byla ve znamení vlivného slovanského entuziasmu, tedy ve znamení vzájemné pomoci slovanských národů. Působením myšlenky národního uvědomování se tato pomoc projevovala především v recipročním podporování národněosvobozeneckých bojů, a to jak v Rakousku-Uhersku, tak v Osmanské říši.

Je třeba si však uvědomit, že migrace během 19. století probíhaly především z důvodů sociálně-ekonomických. Hospodářský význam se v českých zemích během 19. století v rámci habsburské monarchie stále zvětšoval. V polovině 19. století dochází k silnému pronikání českého kapitálu do Uher, Haliče i na Balkán. Pronikání českého kapitálu je spojeno především se zakládáním cukrovarů, pivovarů apod. Čeští migranti se tedy neusazovali pouze v Bulharském knížectví, ale také v autonomní Východní Rumélii (ta se s Bulharským knížectvím spojila v roce 1885), v Srbsku a na jiných místech jak v rámci habsburské monarchie (především ve Vídni a v dolních Uhrách), tak i mimo habsburskou monarchii.

DRUHÁ VLNA ČESKÝCH MIGRANTŮ PO ROCE 1878 – TZV.

„ČESKÁ KULTURNÍ OKUPACE“

Bulharské národní povstání proti turecké nadvládě vyvolalo v českých zemích velký ohlas. V čase národněosvobozeneckého boje Bulharů se v Čechách vytvořila silná podpůrná vlna, která byla demonstrována především publikováním oslavných básní, písní, spisů a novinových článků. V mnohém českém tisku se bulharský boj stal

ústředním tématem politickým, kulturním i ekonomickým. „Je dostatečně prokázáno, že český lid okázalými oslavami (...) hlasy proti tureckým zvěrstvům a na obranu bulharského národa (...) prokazoval nejen slovanskou vzájemnost, ale zároveň i nesouhlas k antislovanské a antičeské politice rakousko-uherské vlády.“ (Amort a kol. 1980: 126) Do bulharského osvobozenického boje se zapojovali svojí podporou významní čeští politici, umělci (Josef Mukařovský, Mikoláš Aleš), spisovatelé (Karolína Světlá, Božena Němcová) a básníci (Svatopluk Čech aj.), ale i studenti. „V druhé polovině 19. století se bulharská problematika natrvalo usadila nejen v české slavistice, ale i v publicistice, a stala se tak i otázkou českého veřejného politického života. Zvláště v 70. letech se vytvořila určitá představa o utilitárnosti slavistického bádání“ (Rychlík 2000: 384). Slovanská myšlenka vzájemné pomoci evidentně neprobíhala pouze jednostranně, ale i z Bulharska do Čech přijížděli bulharští činitelé, aby se zapojili do akcí podporující všeslovanskou ideu.

O silné české migrační vlně je tedy především možné hovořit zejména po osvobození Bulharska zpod osmanské nadvlády v roce 1878. Hovoří se o tom, že Bulharsko v této době sice dosáhlo svobody, ale hospodářsky bylo nejzaostalejší a nejchudší zemí v Evropě. „Hlavní město Sofie se podobalo spíše ‘velké turecké vesnici’“ (Amort et al. 1980: 136). Všeobecně byl v tomto období v Bulharsku nedostatek kvalifikované inteligence, chyběli učitelé, nebyla vybudována státní správa, soudnictví, infrastruktura aj. A právě na pomoc při budování moderního státu přicházeli nejrůzněji motivovaní pracovníci z Čech, cílechtiví odborníci i nadšení slovanští entuziasté, kteří zanechali významnou stopu ve všech oborech v Bulharsku. O tomto období se často mluví jako o „české kulturní okupaci“ či jako o „české invazi do Bulharska“. Od 80. let 19. století jsme svědky českého hospodářského a kulturního pronikání do Bulharska. Češi se tak v Bulharsku výrazně podíleli na budování vznikajícího státu a oživení kulturního života, přispěli svou činností k budování moderního bulharského školství, justičního aparátu, kulturních institucí, k zakládání několika vědeckých oborů apod.

Po osvobození Bulharska, resp. po výzvě vlády nově vzniklého státu žádající odborníky všech oborů o pomoc, přišlo do Bulharska mnoho českých migrantů. Češi odcházeli do svobodné slovanské země s velkým ekonomickým potenciálem. Během 80.-90. let 19. století přijelo z různých důvodů do Bulharska několik stovek lidí, kteří byli motivováni především možnostmi ekonomického rozvoje, uplatněním a zajímavým geografickým místem. V této době prakticky neexistuje bulharská inteligence a znovu zrozený bulharský stát potřeboval vystudované osobnosti. Čeští vzdělanci a odborníci tak měli v Bulharsku často lepší šanci na uplatnění než ve stagnujícím Rakousku-Uhersku. Z bulharské strany se nejednalo nikterak o záměrnou politiku, nicméně Bulharsko jednoznačně českou vlnu odborníků a pracovníků uvítalo.

Po roce 1878 přichází do Bulharska několik migrantů z českých zemí, které lze jednodušeji rozdělit do dvou víceméně heterogenních skupin: (1) inteligence a (2) pod-

nikatelé řemeslníci, dělníci neboli účastníci bulharského hospodářského rozvoje. V následujících odstavcích se pokusíme tyto dvě skupiny blíže definovat a přiblížit.

Inteligence

„Česká a slovenská kolonie v Bulharsku byla sociálně i profesně značně heterogenní. Na prvním místě stála nepochybně inteligence, skládající se z vědeckých pracovníků, učitelů, inženýrů, architektů, právníků a vůbec státních zaměstnanců“ (Rychlík 2000: 387). Česká inteligence, která emigrovala do Bulharska, sehrála velmi významnou roli pro celou bulharskou kulturu, vědu a společenské dění. Vzdělanci a inteligence povětšinou emigrovali do větších bulharských měst jako je Sofie, Plovdiv, Varna, Sliven, Stara Zagora a další. České emigranty, kteří jsou často označováni pod pojmem „kulturní okupace“, si pro lepší přehlednost můžeme strukturovat dle zaměstnání do několika skupin. První skupinu lze vytvořit (1) z právníků, advokátů, prokurátorů a soudců - tedy zakladatelů bulharského justičního aparátu. O vybudování moderního soudnictví a na kodifikaci trestního a občanského soudního řádu se přičinili právníci hrabě Rudolf Thurn-Taxis a František Chytil, kteří působili jako zástupci bulharského generálního prokurátora. „Z Thurn-Taxisovy iniciativy pak přišli do Východní Rumelie další čeští právníci, rovněž většinou radikálně demokratického smýšlení, a ujali se funkcí krajanských prokurátorů: v Burgasu se jím stal Inocenc Mráček, ve Staré Zagore Antonín Bernkopf, ve Slivenu Karel Svoboda“ (Amort et al. 1980: 138). Významná a velmi početná skupina je skupina (2) učitelů a profesorů. I když je třeba podotknout, že tyto pedagogové se díky své výzkumné práci a díky svému badatelskému úsilí řadí i mezi skupinu vědců. „V oblasti školství se angažoval především historik a politik Konstantin Jireček, vůbec první autor Dějin Bulharska, ředitel Národní knihovny, který se stal na doporučení profesora Marina Drinova nejprve tajemníkem ministerstva osvěty, resp. školství, a v letech 1881-1882 dokonce bulharským ministrem osvěty“ (Rychlík 2000: 387). Navíc spousta bulharských škol a osvětových institucí nese dodnes Jirečkovu jméno (např. střední škola Konstantina Jirečka v Sofii - СОУ Професор Константин Иречек). Čeští učitelé a pedagogové se podíleli na zakládání nejrůznějších oborů, které v té době v Bulharsku prakticky neexistovaly, ať už to byla chemie, matematika, botanika, nebo fyzika. Vzhledem k neexistenci mnoha oborů, ale i neexistenci absolutně jakékoliv literatury, ať už vědecké, či vyučovací, se právě čeští učitelé a profesori stali autory nejrůznějších učebnic, odborných knih a studií. „Při nedostatku učebnic, učebních pomůcek a odborné literatury překládali české i jiné zahraniční učebnice a psali nové vlastní“ (Amort et al. 1980: 139). Pedagogové díky svým mimoškolním aktivitám a vědeckým sbírkám dali podnět, či sami dokonce založili významné vědecké instituce, jako bylo národní a etnografické muzeum, archeologické muzeum, malířská akademie aj. Z podnětu knížete Alexandra (Battembreského) a ministra osvěty (školství) Konstantina Jirečka byli

roku 1884 povolání čeští středoškolští profesori V. Kolář, I. Němec, A. Špulák a V. Emler (Vařeka 1990: 86). Na českého učitele bylo však možno narazit téměř v každé menší bulharské škole. Významnými českými profesory v Bulharsku byli především historik a zakladatel národního archeologického muzea v Sofii Václav Dobruský, František V. Splítek, klasický filolog Jan Brožek, matematik Antonín V. Šourek, agronom a zakladatel zemědělské školy Václav Stříbrný, botanik Josef Velenovský - autor díla *Flora Bulgarica*, základního systematického zpracování květeny Bulharska - Ludvík Lukáš, Marie Landová, Jan Čermák, Jan Hejret a mnoho dalších (Amort et al. 1980, Rychlík 2000). „Zvláštní místo zaujímali čeští učitelé na první bulharské odborné řemeslnické škole v Knjaževu, jako její ředitel Karel Milde, František Korbel aj.“ (Amort et al. 1980: 142).

Několik málo českých vědeckých pracovníků působících na přelomu 19. a 20. století v Bulharsku jsme již zmínili v předešlé vymezené skupině pedagogů. Nelze však nezmínit a nevyzdvihnout práci vědců (3), jako jsou kupříkladu bratři Karel a Hermenegild Škorpilovi, mj. Jirečkovi bratřenci, kteří pracovali v oboru archeologie a kteří objevili a do značné míry prozkoumali první hlavní město bulharského státu Pliska z konce 7. století. Z jejich nesčetných archeologických výzkumů bylo mnoho exemplářů odevzdáváno do archeologického muzea ve Varně, k jehož založení svou iniciativou dali podnět. Hermenegild Škorpil byl profesorem přírodopisu a geologie, zřídil malou botanickou zahradu ve dvoře gymnázia ve Slivenu a „vydal mj. první geologickou mapu Bulharska a knížku o bulharském nerostném bohatství“ (Amort et al. 1980: 139).

Jako další skupinu patřící do tzv. „české invaze inteligence“ lze vyzdvihnout (4) skupinu umělců, ať už hovoříme o malířích, divadelnících, či hudebnících. Jan Václav Mrkvička je považován za zakladatele bulharského výtvarného umění a zároveň vymaloval jeden ze tří oltářů chrámu Alexandra Něvského v Sofii, jeho obrazy visí na čelních místech největších bulharských uměleckých sbírek. Významnými umělci působícími v Bulharsku jsou dále malíři Jaroslav Věšín, Oto Hořejší nebo grafik Josef Pitner. Do Bulharska odjela i řada hudebníků (Karel Macháň, František Švestka, Josef Chochola, Václav Kautský, Jindřich Wiesner), kteří zakládali nejrůznější kapely (dvorní, vojenské, městské), a dokonce stáli u zrodu sofijské filharmonie. Čech Josef Meissner řídil Národní divadlo v Sofii a prakticky zorganizoval první velké divadelní představení v roce 1856 v Šumenu.

Architekti (5), jako byl Josef Šniter, Antonín Novák (zakladatel přímořského parku ve Varně) nebo Jindřich Knop (architekt města Varny) taktéž výrazně napomohli v rozvoji svého oboru v Bulharsku.

Významnou skupinou, která se uchytila v Bulharsku ještě před osvobozením, byli technici (6) - byli to již zmiňovaní inženýři Antonín Pelc a Jiří Prošek, pedagog Karel Milde nebo Karel Trnka, Jindřich Knob a další.

Neposlední a také neméně důležitou skupinou odborníků, kteří přijeli pracovat do Bulharska, tvoří lékaři

(7), především pak lékaři vojenští. Během první balkánské války (1912-1913) byly českou veřejností organizovány peněžní sbírky a války se dobrovolně zúčastnilo asi 30 českých lékařů a pomocný personál (Rychlík 2000: 389).

Češi jako účastníci bulharského hospodářství - podnikatelé, dělníci, řemeslníci

Jak již bylo řečeno, do Bulharska odjížděli po osvobození také ekonomicky motivovaní lidé s vidinou uplatnění a profitu, tzn. podnikatelé, dělníci a řemeslníci. Podnikatelé, resp. továrníci a průmyslníci, jsou tak další velmi podstatnou skupinou, která odjížděla do Bulharska v rámci rozvoje bulharského hospodářství. Češi postavili v Bulharsku první pivovar Bohdana Proška v Sofii, stavěli cukrovary, železnice, veřejné komunikace, přístavy, plánovali města a parky, zasloužili se o založení tradice veletrhů ve městě Plovdiv. Vybudovali první moderní továrny na nábytek, první krejčovnické firmy, první tiskařské závody aj.

„Moji rodiče se přesídlili v roce 1913 do Sofie. Tatínek sem přijel založit vídeňskou cukrárnu, on byl pekař v Kutné Hoře, ale poznal pana Němečka, který byl truhlář, ten mu domluvil, aby ten kapitál vložil do nábytku, tak založili spolu továrnu. Dělal návrhy na nábytek a tak.“ (žena, narozená v Sofii, 81 let)¹

„Můj dědeček přijel do Bulharska začátkem 20. století, a to byla taková skupina, tehdy, přišli Mrkvička, pak Škorpil, to byli vůbec takový nadšení lidé. Chtěli pomoci Bulharsku po osvobození od Turků. A můj děda založil tady první moderní továrnu na nábytek, dřevořezby a tak dále. I v českém domě dělal různé dřevěné věci. Děda přišel tak na pět let, ale tady se mu tak zalíbilo, našel si Bulharsko a on řekl: já jsem se zamiloval do Bulharska a tady budeme žít.“ (žena, narozená v Sofii, 92 let)

V českých pivovarech, cukrovarech a továrnách pracovalo mnoho dělníků, kteří emigrovali z českých zemí. Dělníci, kteří pracovali v mnoha českých továrnách v Bulharsku, vytvořili nemálo českých kolonií u pivovarů, cukrovarů, tiskařských závodů aj.

„Děda měl 55 dělníků, pracoval tam táta, strejda a všichni známí a příbuzní.“ (žena, narozená v Sofii, 92 let)

Jak již bylo řečeno, do Bulharska odcházeli dělníci a noví učňové převážně z důvodů existenčních. „Mnozí z nich teprve nedávno převzali výuční listy a neměli možnost uplatnit se ani v Čechách ani v Rakousku.“ (Amort et al.

¹Použité citované rozhovory byly pořízeny během let 2007-2008 v rámci terénního výzkumu v Bulharsku mezi potomky českých osídlenců (konkrétně ve městech Sofii, Varně a v Plovdivu). Jména informátorů nejsou na jejich přání uváděna.

1980: 142) V několika menších městech se tak vytvořily české kolonie, kam migrovaly většinou celé rodiny za prací. Zakládaly se zde české školy, divadla, fungoval Sokol apod. Jednou takovou tovární kolonií byla kolonie v Gorne Orjachovici. „Myšlenka založení cukrovaru na Balkáně vznikla kolem roku 1910 a jejím autorem byl centrální ředitel Pražské úvěrní banky ing. Rudolf Picka. Při hledání vhodného místa k výstavbě cukrovaru padla volba na Gornou Orjachovici v okrese Veliko Trnovo. Bulharské úřady daly souhlas k založení Bulharsko-české akciové společnosti pro průmysl cukerní roku 1911 a v červenci následujícího roku se započalo s výstavbou továrny a o něco později i úřednické a dělnické kolonie. Cukrovar byl roku 1923 rozšířen o lihovar k zpracování melasy a o továrnu na potaš, roku 1925 byla v jeho blízkosti založena i továrna na výrobu umělých hnojiv, dále keramické závody a s účastí Bulharské akciové společnosti továrna na cukrovinky (...) roku 1929 žili v tovární kolonii 224 Češi, z toho 83 muži, 79 žen a 62 děti, dále 108 Bulharů a 53 Rusi, tedy celkem 348 osoby.“ (Vařeka 1990: 83) Češi také pracovali v nejstarším bulharském pivovaru Sv. Petka i v později postaveném pivovaru Habermann v Ruse. Oba pivovary však byly zrušeny roku 1925, a z tohoto důvodu mnoho Čechů z Ruse odešlo (Vařeka 1990: 86). Ale nebyly to jen první cukrovary a pivovary, které Češi zakládali. První textilka v Sofii patřila Antonínu Hořínkovi a dvorní tiskárna Janu Kadelovi. Všichni přišli do Bulharska s touhou zbohatnout a zároveň s nimi pronikl do mladého bulharského státu český kapitál, čímž přispěli k ekonomickému vývoji a stabilizaci v Bulharsku.

V Bulharsku se po osvobození uplatnili i čeští kvalifikovaní řemeslníci v oborech, které do té doby v Bulharsku neexistovaly. Ti odjeli do Bulharska z vlastní iniciativy a obohatili bulharský národ svými zkušenostmi a vědomostmi. Jednalo se o obory jako fotografie, oprava hudebních nástrojů, obchodníky, lékárníky a jiné. Prvním lékárníkem v Sofii vůbec byl lékárník Nádherný, který přišel do Bulharska již v 60. letech 19. století (Amort et al. 1980: 99).

DRUHOTNÁ EMIGRACE ČESKÝCH ZEMĚDĚLCŮ A ROLNÍKŮ
Ojedinelou a neopomíjenou kapitolu v oblasti české migrace do Bulharska tvoří čeští zemědělci v rámci druhotné migrace. Čeští rolníci a zemědělci se do Bulharska nepřesídlovali, avšak druhotně emigrovali z uherského Banátu z vesnice Svatá Helena. Osídlování Uher českými rolníky a řemeslníky byl projekt probíhající v polovině 50. let 19. století, který měl přispět k obdělání dosud neobdělané půdy, jež byla ve státním majetku (Vaculík 2002: 14). Na konci 19. století se především z náboženského důvodu, ale i sociálního a ekonomického, přestěhovalo asi padesát rodin ze Svaté Heleny do oblasti severozápadního Bulharska, kde kolem roku 1900 založily v okrese Vraca v kraji plevenském na zeleném drnu vesnici Vojvodovo. Zemědělci přišli na pozvání bulharské vlády, resp. po výzvě úřadů, který sliboval emigrantům několik ekonomických výhod a mnohé úlevy za to, že osídlí

oblasti vyprázdněné po vysídlení Turků. „Zákon sliboval poskytnout rodinám průměrně 1 ha půdy na jednu osobu bezplatně (od roku 1897 se půda poskytovala za nízkou cenu), dále přiměřenou výměru pastvin, materiál ke stavbě domu a zhotovení nářadí, osvobození od daní na jeden až tři roky (roku 1891 byl zákon doplněn o osvobození od vojenské povinnosti na sedm let), nemajetným půjčku a bezcelní dovoz věcí z ciziny a po deseti letech převzetí užívané půdy do trvalého vlastnictví (roku 1902 byla lhůta k převzetí půdy do vlastnictví zvýšena na dobu dvaceti let).“ (Vařeka 1990: 81)

„Roku 1904 žilo ve Vojvodově okolo 410 obyvatel, z toho 215 Čechů, 100 Slováků, 29 Bulharů katolického vyznání a 57 Srbů.“ (Vařeka 1990: 81) Až do konce 2. světové války zůstala vesnice převážně česká. Dnes ve vesnici Vojvodovo však Češi už nežijí. Na pokyn tehdejší československé vlády z 31. července 1945 se většina Čechů vrátila do vlasti. Během reemigračních let 1949-51 se vrátilo celkem 1836 emigrantů (včetně pět seti posledních reemigrantů z konce roku 1951). Cílovou oblastí přesídlení „Vojvodovanů“ byla jižní Morava, a to oblast Mikulova, Nového Přerova, Valtice, Jevišovce, Brod nad Dyjí, Novosedly a jiné (Vaculík 2002: 119-126). „Věci jsou už opravdu uzavřené. Češi (a také ti, kteří mají české kořeny) ve Vojvodovu se už dají počítat na prstech. Zůstaly jen vzpomínky. A i ty odcházejí s lidmi.“ (Penčev 2006a: 101) Téma české vesnice Vojvodovo, reemigrace a život českých zemědělců v Bulharsku je zde jen zlehka nastíněno, čtenáře, kteří mají zájem o toto téma, odkazují na četnou literaturu (především Jakoubek 2007, Jakoubek 2011, Jakoubek 2012, Vaculík 2002, Vařeka 1990).

ZÁVĚR

Z Čechů, kteří přišli do bulharského státu v 19. a na počátku 20. století se postupně valná část vrátila, a to především ve dvou vlnách - po založení republiky v roce 1918 a větší část Čechů se pak vrátila po 2. světové válce v rámci již zmíněné reemigrace. Přesto dodnes žije v Bulharsku významný počet českých migrantů a jejich potomků. Češi i v pozdější době přesídlovali do Bulharska, a to od 50. let 20. století v rámci východního bloku. Češi vycestovávali do Bulharska nejen za odpočinkem k Černému moři, ale také docházelo k individuálním pracovním či osobním migracím. V období socialismu dochází ve velké míře k uzavírání sňatků mezi českými, resp. československými občany a k zakládání česko-bulharských rodin, jak v Bulharsku, tak v bývalém Československu.

Předkládaný článek nechť je zamýšlen pouze jako krátká historická exkurze do období silných českých migračních vln na území dnešního Bulharska – pro představu a krátké oživení toho, jak silný byl vliv českých osobností na bulharskou kulturu, ekonomiku, politickou sféru a jak nesmírný byl český zásah do všech možných oborů nově vybudovaného bulharského státu. Tento významný český vliv je dodnes cítit ve všech sférách života v Bulharsku.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] AMORT, Č. et al. 1980. *Dějiny československo-bulharských vztahů*. Praha.
- [2] JAKOUBEK, M. 2007. Osud Vojvodova. In: По птја км познанието. Eds: Јовева-Димитрова, Мајхаркова, Л. Софија.
- [3] JAKOUBEK, M. 2011. *Vojvodovo: etnologie krajanské obce v Bulharsku*. Brno: CDK.
- [4] JAKOUBEK, M. 2012. *Vojvodovo: kus česko-bulharské historie – tentokrát převážně očima jeho obyvatel*. Brno: CDK.
- [5] PENČEV, V. 2006. „Tempus edax rerum, aneb O minulosti a současnosti vojvodovských Čechů“ in: *Neco Petkov Necov: Dějiny Vojvodova*. Ed. M. Jakoubek, T. Hirt. Plzeň.
- [6] RYCHLÍK, Jan. 2000. *Dějiny Bulharska*. Praha: NLN.
- [7] STATELOVA, Rosemary [Statelova, Rozmari]. 2000. Опит за осмислјане на чешкија принос км булгарската култура в краја на ШИШ и началото на ШШ в. Или Чехите в Блгарија: З А Ш О? In: Културната интеграција между Чехи и Булгари в европејската традиција. Софија.
- [8] VACULÍK, J. 2002. *Poválečná reemigrace a usídlování zahraničních krajanů*. Brno.
- [9] VAŘEKA, J. 1990. Češi v Bulharsku. *Český lid*. 77 (2): 81–88.